

ՅԻՍՈՒՍԻԹ ԹԷ ՊՂԱՏՈՆԻ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նախ քննորոշել պետք է թե ի՞նչ է «նշարտությունը»: Պիղատոսի սոյն հարցումը թե «Ի՞նչ է նշարտությունը», տակալին կ'արձագանգե դարե դար եւ քոյոր ուսումնատենչ մտքերու մէջ: Ճշարտությունը՝ պատշաճութիւնն է իրականին եւ իսկականին, պաշտպանն է կեղծին եւ սուտին: Անառարկելի իրողութիւնն է սկզբունքի եւ նախապատճառի: Իրականին, ուղիղին եւ շիտակին առաջադրութիւնն է, հակառակը կեղծին, սուտին եւ շինծուին:

Ճշարիտ եւ անկեղծ հայրենասէրը կը գոհէ իր անձը հայրենիքի կամ սկզբունքի մը ազատութեան համար, որովհետեւ իր ինքնութիւնը փարած է նշարտութեան (իր հայրենիքին) որ գերիվեր է ամէն բանէ, իսկ դաւանանք անձնասէր է, կը վաճառէ իր հայրենիքն ու սկզբունքը իր «ես»ին համար: Դաւանանքն անձը եւ իր «ես»ը մտադաշտած շինծու հայրենիք եւ կեղծ սկզբունքներ են: Ճշարտութիւնը ճանաչումի իտէալն է որ կը յայտնաբերէ մտածուածն եւ իսկականը, համադրութիւնն է իրականութեան՝ հարազատ ըմբռնումով:

Ճշարիտն ու նշարտութիւնը մէկ են միշտ, սակայն ասոնց մօտեցումը եւ զանոնք հասկնալու եւ ըմբռնելու կերպերը եւ միջոցները կը տարբերին՝ մշակոյթէ մշակոյթ եւ քաղաքակրթութենէ՝ քաղաքակրթութիւն, որովհետեւ մարդկային միտքը իր իմացական գիտակցութեամբ վարժութեան եւ հոգեւորութեան կը կարօտի:

Ճշարտութիւնը՝ տեսականօրէն բացառապէս եղած է Սամուսացի Պիլատոսի իմաստասէրը որ ապրած է 570-500 տարիներուն՝ Քրիստոսէ

առաջ: Պիլատոսն՝ պատմագիտութեան մէջ, նանչցուած է որպէս իմաստասէր, մաթեմատիկոս եւ հիմնադիրը կրօնափիլիսոփայական եղբայրութեան: Ըստ Պիլատոսի, «տիեզերքին կարգն ու կանոնն» հիմնախարիսխը ԹԻՒՆ է: Այլ խօսքով, Սամուսացի իմաստասէրը կրօնահաւատը, նշարտութիւնը կը փնտռէ թիւերու խորհրդապաշտ քաղաքագիտութեան մէջ: Մաթեմատիկոս իմաստասէրին համար, տեսանելի եւ իմանալի աշխարհը, թիւերու եւ անոնց հոգեւոր յարաբերութիւններու միջոցաւ ըմբռնելի են:

Աթենացի Պլատոն «հոգեւոր էութիւնը» կը համարէ որպէս յառաջապահ նշարտութիւն: Ըստ Պլատոնի տեսութեան՝ համայն տիեզերքի զգայական իրերը եւ նիւթական աշխարհն ու մոլորակները արարչագործութիւնն են երկրորդական արարչի մը (*demiurge*) որ համակարարութիւն չէր: Համայն տիեզերքի աստղերն ու մոլորակները շարժման մէջ դնողը համաշխարհային Հոգին է որ Պլատոն կը կոչէ Բարի Աստուած: Պլատոն իմաստասէրի համար ինչ որ շօշափելի է եւ նիւթ, չի կրնար ըլլալ բարի կամ նշարտութիւն: Ըստ Պլատոնի, նշարտութիւնը միայն հոգեղինապէս գոյ կրնայ ըլլալ: Այս պատճառաւ Պլատոն հիմնեց «հոգեւոր անմահութեան» գաղափարականը որպէս բարոյագիտութեան վարդապետութիւն:

Ճշարտութեան հարցը երկու յարակից հետազոտութիւններ կը պահանջէ:

1.- Թափանցել նշարտութեան էութեան եւ իսկութեան:

2.- Հաստատել նշարտութեան ստուգութիւնը եւ նշութիւնը բացատրող եւ օրինաւորող:

երկու արմատական ստուգաբանություններ կան ճշմարտությունը բացատրող եւ օրինաւորող.

1.- Կոչ ընել եւ դիմել բարձրագոյն իշխանութեան կամ ատեանի:

2.- Դիմել մեր զգացումներուն եւ ապաւինիլ յայտնատեսութեան կամ ինքնայայտ սկզբունքներուն:

Յոյն իմաստասէր Սոկրատէսէ սկսեալ՝ որ ապրեցաւ 469-399 տարիներուն Քրիստոսէ առաջ, բանաստեղծներ եւ իմաստասէրներ որոնաժ են բարոյական ճշմարտութիւնը: Միջին Դարու աստուածաբաններ, կարծեցիկն հասած ըլլալ կրօնական ճշմարտութեան, գուգորդելով աստուածաբանութիւնը բանականութեան հետ: Քսաներորդ Դարու հարցասէր եւ տենչամիտ մարդը մտադրած է գտնել ճշմարտութիւնը փորձառական միջոցներով: Այս զանազան միջոցները ու երկարատեւ դարաշրջանի որոնումները կը փաստեն, թէ ճշմարտութիւնը խորաթափանց իրականութիւն մըն է, որոնող՝ էակի մտքէն եւ փափաքներէն անկախ:

Արիստոտել աշակերտ էր Պլատոնի ապա դարձաւ դաստիարակը Մեծն Աղեմսանդրի, ապրեցաւ Քրիստոսէ առաջ 384-322:

Ըստ Արիստոտել իմաստասէրի՝ առարկայի մը արտաքին տեսքը «ձեւ»ը, «երեւոյթ»ը, դասաւորութիւնը կամ քաղաքական կառավարութեան «վարչաձեւ»ը կամ լեզուի մը քերականական «ձեւ»ը, այլ խօսքով՝ «ձեւաբանութեան» գաղափարը գերագոյն ուժն է, որ կը նոյնացնէ «համաշխարհային ոգիի» կամ բանականութեան հետ եւ կը կոչէ աստուած կամ ճշմարտութիւն: Համաշխարհային ոգիին այս շարժիչ ուժն է որ ամբողջ աշխարհը նպատակաւ՝ սլաց շարժման մէջ դրած է, կը դաւանի եւ կը հռչակէ Արիստոտել, այսինքն «առաջին շարժիչ ուժը» - նախապատճառը եղած է գոյութեան:

Ան կ'ընդունի թէ ճշմարտութիւնը մտքի համապատասխանատուութիւնն է իրականութեան: Տրամաբանութիւնը կը դասէ որպէս ապացուցման տեսութիւն, որուն նպատակն է վերլուծել ճշմարտութիւնը եւ կշռոյթի ենթարկել իրականն ու կեղծը, ստուգելու եւ անջատելու համար ճշմարտութիւնը խաբէական երեւոյթներէն:

Մերօրեայ մարդկութեան հասկացողութիւնը «ճշմարտութիւն» բառին բնոյթին եւ դերին, կը կայանայ մտադրեալ եւ բանաձեւուած փաստացի համաձայնութեան մը խօսքի կամ գործառնութեան: Մինչդեռ աստուածաշնչական «ճշմարտութիւն» բառը Հին Կտակարանի մէջ երբայքեղէն «*ef-meth*» կամ «*amen*» բառերու թարգմանութիւնն է, եւ կը նշանակեն կայունութիւն, պաշտպանութիւն, հոգատարութիւն, իրականութիւն, հաւատարմութիւն եւ իրաւունք: Նոյնիսկ երբայքեղէն «*amen*» բառը արաբերէնի մէջ ալ գործածական է որպէս «*amin*» այսինքն «վստահելի»: («Ամէն» = Թող Քու կամֆը ըլլայ):

Հին Կտակարանի Յունարէնի 70-նից թարգմանիչները՝ վերոյիշեալ երբայքեղէն բառերը կրճատելով, թարգմանած են զանոնք Յուն. «*dikaïosuni*»-ի որ կը նշանակէ «արդարութիւն»:

Անգլերէն արդի թարգմանութիւններն ալ իրենց կարգին այժմ կը փոխակերպեն «ճշմարտութիւն» (*truth*) բառը *faithfulness*-ի որ կը նշանակէ հաւատարմութիւն: Սոյն պատճառաւ երբայքեղէն բառը իր քաղաքի իմաստներով «հաւատարմութիւն» ալ կը նշանակէ:

Հին Կտակարանի Մարգարէաշունչ ըմբռնումը:

Ըստ Հին Կտակարանի, Աստուած ճշմարտութեան Աստուած է եւ ոչ

նշմարիտ Աստուած, ոչ որպէս հակապատկերը կեղծ աստուածներու, այլ Յաւիտեանական Գոյ էական է որուն հաւատացեալներ կրնան վստահիլ եւ յինուլ - «Երանի անոր որու օգնականը Յակոբի Աստուածն է, Ու անոր յոյսը իր Տէր Աստուծոյն վրայ է»:

Հին Կտակարանի մէջ երբ «նշմարտութիւն» բառը՝ Աստուծոյ կ'ակնարկէ, ատիկա անուրանալի մատնանշումն է աստուածային հանգամանքին, քնութեան եւ քարի կամեցողութեան, որպէս անփոփոխելիութեան եւ յաւերժ հաւատարմութեան: Ուստի Ան իրաւամբ եւ ստուգապէս կը կոչուի Անշարժ Բերդ եւ Յաւերժական Ապահովութիւն: Երբ համայն տիեզերք շարժման հոլովոյթին մէջ է ու լեռները կը տեղափոխուին ու ծովերը կը փրփրին, միակ անփոփոխ եւ յաւետ յոյսի եւ գոյատեւման Աղբիւրը Աստուած Ինքն է:

Որպէս Աստուածային կամաց արտայայտութիւն՝ նշմարտութիւնը դարձաւ օրինապահութիւն: «Ճշմարտութեան օրէնքը անոր բերնին մէջ էր. եւ անոր շրթունքներուն մէջ անիրաւութիւն չգտնուեցաւ» ... Մաղաքեայ Բ. 6:

«Դատաստանը ետ դարձաւ, ու արդարութիւնը հեռուն կայնեցաւ. քանզի նշմարտութիւնը հրապարակին մէջ ինկաւ, եւ ուղղութիւնը չկրնար ներս մտնել» ... Եսայ. ԾԹ. 14: Հին Կտակարանի մարգարէները իրենց ծայրայեղ ազգասիրութեան հետեւանալով, Օրէնքն ու կանոնագրութիւնը վերածեցին «նշմարտութեան», մանաւանդ այն Հրեաները որ ժամանակակից էին Յիսուսի:

Նոր Կտակարանի աստուածայայտնիչ պրիսմակով՝ «նշմարտութիւնը» ըմբռնելի կը դառնայ որպէս աստուածային շնորհ եւ թողութիւն: «Վասն զի Օրէնքը Մովսէսի ձեռքով տրուեցաւ, իսկ Շնորհն ու նշմարտութիւնը՝ Յիսուս

Քրիստոսի ձեռքով եղան» կը յայտարարէ Յովհաննէս Առաքեալ թէ՛ հեթանոսին եւ թէ աւանդապաշտ Հրեային: ... Յովհ. Ա. 17:

Շնորհը որպէս նշմարտութիւն՝ դրապէս իրագործուեցաւ Գողգոթայի սարին վրայ որպէս թողութիւն եւ փրկութիւն համայն աշխարհի: Մարդեղացեալին սոյն գոհողութիւնը անգերազանցելի է իր վեհութեամբ Սինա լեռան վրայ տրուած Օրէնքէն եւ Հելլէնական տեսարանական նշմարտութիւններէն, որոնք անըմբռնելի էին հասարակ ժողովուրդներու հասկացողութեան:

Ճշմարտութեան ամենակնառու ջատագովը Յովհաննէս Առաքեալն է աշակերտներուն մէջ: Իր աւետարանաշունչ գրչագրութեամբ կը ներկայացնէ Տէր Յիսուս Քրիստոսը որպէս Դերիզօր Փրկիչ եւ տեսանելի ու շօշափելի նշմարտութիւն, որ ըմբռնելի է համայն մարդկութեան թէ՛ իմացական եւ թէ՛ հոգեկան ըմբռնումով, նոյնիսկ մանուկներու:

Աչքով տեսանելի եւ շօշափելի Մարդեղեալ Յիսուս Քրիստոսի ինքնակամօրէն յայտարարութիւնը թէ Ինքն է նշմարտութիւնը՝ ինքնախաբէութիւն մը չէր, այլ արժանաւորելի էր այն ինչ որ որպէս մարմնական եւ նիւթական արհամարհուած էր քանաստեղծ իմաստասերներու կողմէ: Յիսուս իր Մարդեղացեալ կացութեան մէջ, Ինքզինք նշմարտութիւն կոչեց եւ ոչ իր հոգեղէն վիճակին մէջ: Յիսուս արժեւորեց մարմնական ու նիւթական ալ որովհետեւ համայն տիեզերք իր քոլոր պարունակութեամբ ձեռարուեստն ու գոյացութիւնն է Արարիչ Աստուծոյ: Քսաներորդ Դարու գիտնականները, դրամատերներն ու քաղաքագետները որոնք կը տիրեն երկրագունտին

վրայ, իրենց բոլոր զօրութեամբ, բռնաբարած եւ արհամարած են նիւթն ու մարմինն համարուածը, ապականելով երկիրը որ սնունդի աղբիւրն է իր արգաւանդ հողով: Անոնք պղծեցին ծովերը իրենց թունաւոր քիմիական տարրերով ու կեղտոտեցին օդն ու մթնոլորտը, որ կենսանորոգ շունչն է համայն կենդանութեան:

Նախաֆրիստոնեայ բոլոր խորհրդապաշտ կրօնները, թէ՛ Արեւելեան եւ թէ Հելլենական, իրենք զիրենք մենաշնորհեալները կը կարծէին ճշմարտութեան, եւ միայն իրենց կը վերապահէին մատակարարել եւ ստրկեցնել հոգեւորը եւ անհասանելի գիտութիւնը տենչացող ընտրեալներու:

Աստուածորդի Յիսուս՝ իր Մարդեղութեամբ, արշալոյսեց մարդկութեան խաւարը եւ լուսաւորեց համայն մարդկային հոգեմտաւոր ըմբռնումը: Յիսուս կայնած է մարդկութեան ճանապարհի խաչմերուկին ու խիզախօրէն կը վկայակոչէ ըսելով.

«Ես եմ Ճանապարհը եւ Ժշմարտութիւնը եւ Կեանքը»:

Նագովրեցի Մարգարէն չ'անարգեր եւ չի նախատեր Արեւելեան եւ Պղատոնեան վերացական ճշմարտութիւնը որ հասկնալի էր միայն շատ փոքր իմաստասէր դասի մը կողմէ: Յիսուս՝ իր մարմնաւորեալ «Բան Աստուծոյ»ով հասանելի կը դարձնէ ա՛յն ինչ որ տեսարանական էր եւ անըմբռնելի բոլոր անոնց որոնց իմացական հասողութիւնը մարմնաւորն է, շօշափելին եւ տեսանելին:

Աստուածառաֆ Լուսաւորիչը չ'անարգեր մարմնաւոր մարդը, Ան գիտէ թէ մարդ-արարած մարմինն է ու մարմնաւորապէս կրնայ ըմբռնել: Իսկութեան մէջ՝ Անոր կոչ յայտարարութիւնը թէ Ինքն է ճշմարտութիւնը, ծանուցումն է դարբնու երկասիրութեան

առարկայ դարձած ճշմարտութեան, իր զանազան երեսակներով եւ տեսարանական խոր վերլուծութեամբ: Վերջապէս յայտնուած է ճշմարտութիւնը Աստուածորդւոյն մարմնաւորուած ապրումով որ Ինքնաբացախառնման էր Սէր Աստուծոյ հարազատ Դիմագիծին:

Վերջապէս մարդկութեան դարաշրջանը բոլորած էր տիեզերական խաւար ժամանակաշրջանը եւ հասած էր այգալոյսող Առաւօտը: Այն լուսոյ՝ Առաւօտը՝ որ Հայ երգիչ Ս. Ներսէս Շնորհալի կը կոչէ «Առաւօտ Լուսոյ»:

Խաւարը փարատող եւ ճառագայթող Լուսաջահը կ'աւետէ ըսելով.

«Ես եմ ճշմարտութիւնը» համայն մարդկութեան: Ոչ որպէս տեսարանական ճշմարտութիւն մը վերլուծումի առարկայ իմաստասէրներու փառաբանութիւն, այլ կենսանորոգ Յայտնութիւնը եւ փրկարար Շնորհը զղջացող եւ ապաշխարող մեղաւորին համար: Որովհետեւ մարդ-արարածը աւելի խորապէս կարող է երեսակայել զԱստուծո, քան քացատրել Զայն, եւ ա՛յլ աւելի իրապէս գոյ է Ան, քան թէ կրնանք երեսակայել Զինք:

Ըմբռնողութեան յաւելտ անիմանալի սեպուած Աստուած հասանելի դարձաւ աշխարհամարդուն իր Միածնի Մարդեղացումով: Ժշմարտութեան առարկայական յայտնութիւնը, միայն մարդկային իմացական հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար չէ՛ր, այլ՝ մարդկութիւնը ազատագրելու՝ համար էր կեղծին եւ սուտին սադրանքներէն:

Յիսուս ըսաւ՝ «Երբ գայ Միսիթարիչը գոր ես ձեզի պիտի դրկեմ չօրմէն»՝ ճշմարտութեան Հոգին որ Հօրմէն կ'ելլէ, ա՛ն պիտի վկայէ ինծի համար... Յով. ԺԵ. 26: Յովհաննէս Առաքեալ՝ իր աւետարանիչի հանգամանքով եւ տարիներու առաքելաշունչ փորձառութեամբ կը հաստատէ ըսելով, «Հոգին

է որ կը վկայէ, վասնզի հոգին ճշմարտութիւն է» ... Ա. Յով. Ե. 6: «Ան որ Աստուծմէ չէ, մեզի մտիկ չ'ըներ. ասով կը ճանչնանք ճշմարտութեան հոգին ու խաբէութեան հոգին» ... Ա. Յով. Դ. 6:

Պօղոս Առաքեալ որ թրծուած էր Հելլէնական եւ եբրայական աւանդութեամբ եւ իմաստասիրութեամբ, անվեհերօրէն կը ներկայացնէ ճշմարտութիւնը որպէս յայտնաբերուած դէպք մը պատմագիտութեան շրջանին որ իր լրումը կը գտնէ Քրիստոսի Մարդեղութեամբ եւ Անոր Եկեղեցիին ծննդագործութեամբ: Պօղոս Առաքեալ ճշմարտութիւնը կ'եզրափակէ որպէս աստուածային փրկագործութիւն մարդու եւ տիեզերքի, ըսելով. «Որովհետեւ Աստուած սկիզբէն ընտրեց մեզ որպէս զի փրկուինք Հոգիին սրբացումով եւ ճշմարտութեան հաւատով, որուն կանչեց ձեզ մեր աւետարանով ի փրկութիւն» ... Բ. Թեսա. Բ. 12-13:

Եփեսացիներու նամակագրութեան մէջ՝ Պօղոս Առաքեալ ճառելով՝ ճշմարտութեան գօրութեան մասին, կ'ըսէ. «Լսելով ճշմարտութեան խօսքը՝ ձեր փրկութեան աւետարանը, եւ հաւատալով անոր, կնքուեցաք խոստացուած Սուրբ Հոգիով»... Եփես. Ա. 13: Ճշմարտութեան երկասիրութիւնը յաւերժօրէն պանծալի է եւ չունի վերջ: Կրնանք սակայն դադար

մը տալ, իւրացնելու վերեւ յիշուածները դրական եւ տեսիլքի մը առիւնն ողբով չուրեքամբ, որ առարկայականօրէն կրնայ բացատրել Յիսուսի ճշմարտութիւնը հողաշէն եւ մարմնաւոր մարդ էակին:

Իրիկուան անուշ խոնի մէջ, մարդ մը կը դիտէ եւ կ'ուսումնասիրէ այն ոտնահետքերը որոնք իր զարմանքը կը շարժեն: Ան կը ճշմարէ որ իր կեանքի բոլոր դժուար անցքերուն՝ կիրճերու եւ բարձրաբերձ լեռներու բարձունքին՝ միայն մէկ զոյգ ոտնահետքեր կան, իսկ զմրուիտ դաշտագետիկներու եւ հովիտներու մէջ երկու զոյգ ոտնահետքերու նշաններ, կարծես թէ ուրիշ անձ մը եւս ընկերացած ըլլար իրեն: Ան կը դառնայ Յիսուսի եւ կ'ըսէ, «դժուարահասկնալի դէպք մը կը տեսնեմ, ինչո՞ւ առանձին մագլցած եմ լեռներու անանցանելի արահետներէն, եւ միայն ուղիղ եւ դիւրագնաց ճանապարհին ընկերացած ես ինձի»:

Մարդկութիւնը մահուան գահավէժէն կամրջող Յիսուս, երկա՛ր կը դիտէ այս հէ՛ք թշուառ շփոթածը եւ կ'ըսէ անոր, «երբ ճանապարհը դիւրին էր եւ անվտանգ, ես ֆուլէդ կը ֆալէի, այդ պատճառաւ երկու զոյգ ոտնահետքեր կը տեսնես, իսկ երբ ճամբան վտանգաւոր էր եւ գահավիժելի՝ ես քեզ գրկած եւ շալկած կը տանէի որ գլորուելով չկորսուիս: Այդ մէկ զոյգ ոտնահետքերը ի՛մ ոտնահետքերս են ու ո՛չ քու, այդ Ոտնահետքերը նշանացոյցն են ի՛մ գոհողութեանս եւ սիրոյս:»

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ